

G'AZNACHILIKDA DAVLAT KAFOLATLARINI TA'MINLASH**ОБЕСПЕЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ГАРАНТИЙ В КАЗНАЧЕЙСКОЙ СИСТЕМЕ****ENSURING STATE GUARANTEES IN THE TREASURY SYSTEM**

Rejapov Xayrillo Xikmatullayevich

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy univertiteti

Raximova Hosila Nabi qizi

Moliya va kredit kafedrasi mudiri

Iqtisodiyot fakulteti 3-kurs Budjet nazorati va g'aznachiligi yo'nalishi talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20267684>**Annotatsiya**

Mazkur tezisdagi g'aznachilik tizimida davlat kafolatlarini ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Unda davlat kafolatlarining iqtisodiy mohiyati, ularning davlat moliya tizimidagi o'rni hamda g'aznachilik organlari tomonidan ularning ijrosini ta'minlash mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, davlat kafolatlari orqali jalb qilinadigan mablag'larni samarali boshqarish, moliyaviy risklarni kamaytirish va byudjet barqarorligini ta'minlash masalalari ko'rib chiqilgan. O'zbekiston Respublikasi amaliyoti misolida mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari davlat qarzini boshqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: g'aznachilik, davlat kafolati, davlat qarzi, moliyaviy nazorat, fiskal siyosat, byudjet barqarorligi.

Аннотация

В данной тезисной работе анализируются теоретические и практические аспекты обеспечения государственных гарантий в системе казначейства. Рассматриваются экономическая сущность государственных гарантий, их роль в системе государственных финансов, а также механизмы их исполнения со стороны органов казначейства. Также изучаются вопросы эффективного управления средствами, привлечёнными под государственные гарантии, снижения финансовых рисков и обеспечения стабильности бюджета. На основе опыта Республики Узбекистан выявляются существующие проблемы реализации государственных гарантий и предлагаются пути их решения. Результаты исследования способствуют повышению эффективности управления государственным долгом и укреплению бюджетной дисциплины.

Ключевые слова: казначейство, государственная гарантия, государственный долг, финансовый контроль, фискальная политика, бюджетная стабильность.

Abstract

This thesis analyzes the theoretical and practical aspects of ensuring state guarantees within the treasury system. It examines the economic essence of state guarantees, their role in the public finance system, and the mechanisms used by treasury authorities to ensure their implementation. The study also considers effective management of funds raised under state

guarantees, reduction of financial risks, and ensuring budget stability. Furthermore, based on the experience of the Republic of Uzbekistan, existing challenges in the implementation of state guarantees are identified, and relevant recommendations are proposed. The results of the research contribute to improving the efficiency of public debt management and strengthening fiscal discipline.

Key word: treasury, state guarantee, public debt, financial control, fiscal policy, budget stability.

Adabiyotlar tahlili

Klassik iqtisodiy maktab vakillaridan biri D. Rikardo davlat qarzining iqtisodiyotga ta'sirini tahlil qilib, ortiqcha qarzlar kelajak avlod zimmasiga yuk bo'lishini ta'kidlaydi. Uning “Ricardian equivalence” g'oyasiga ko'ra, davlat qarzi va soliqlar o'rtasida ma'lum darajada ekvivalentlik mavjud bo'lib, ortiqcha qarzlar iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu fikr davlat kafolatlarining ham ehtiyotkorlik bilan qo'llanilishi zarurligini asoslaydi.¹

Keynsian yo'nalish vakili J.M. Keynes esa aksincha, davlatning iqtisodiyotga faol aralashuvini qo'llab-quvvatlaydi. Uning fikricha, iqtisodiy pasayish davrida davlat xarajatlari va kafolatlari orqali investitsiyalarni rag'batlantirish mumkin. Davlat kafolatlari xususiy sektor uchun ishonchni oshirib, yirik infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.²

Davlat moliyasi nazariyasida R. Musgrave davlat funksiyalarini uch yo'nalishga – resurslarni taqsimlash, daromadlarni qayta taqsimlash va iqtisodiy barqarorlashtirishga ajratadi. Uning yondashuvida davlat kafolatlari fiskal siyosatning barqarorlashtiruvchi instrumenti sifatida qaraladi. Bu g'oya g'aznachilik tizimida kafolatlarni boshqarish va nazorat qilishning institutsional ahamiyatini ochib beradi.³

Metodologiya

Tadqiqotning metodologik asosini davlat moliyasi nazariyasi, fiskal siyosat konsepsiyalari hamda davlat qarzini boshqarish bo'yicha ilmiy yondashuvlar tashkil etdi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv usulidan foydalanilib, davlat kafolatlari g'aznachilik tizimining ajralmas elementi sifatida ko'rib chiqildi hamda ularning byudjet jarayoni va davlat qarzi bilan o'zaro bog'liqligi kompleks tarzda tahlil qilindi. Shuningdek, tahlil va sintez usuli orqali davlat kafolatlarining iqtisodiy mazmuni ochib berilib, ularning ijobiy jihatlari va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan fiskal risklar umumlashtirildi.

Tahlil va natijalar

Mazkur tadqiqot doirasida g'aznachilik tizimida davlat kafolatlarini ta'minlash jarayoni nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, davlat kafolatlari iqtisodiyotda investitsion faollikni oshirish, yirik infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish hamda xususiy sektor ishtirokini kengaytirishda muhim moliyaviy instrument hisoblanadi. Shu bilan birga, davlat kafolatlari fiskal risklarning ortishiga ham sabab bo'lishi mumkinligi aniqlandi, chunki ular shartli majburiyatlar sifatida davlat byudjetiga qo'shimcha yuk yuklashi ehtimoli mavjud.

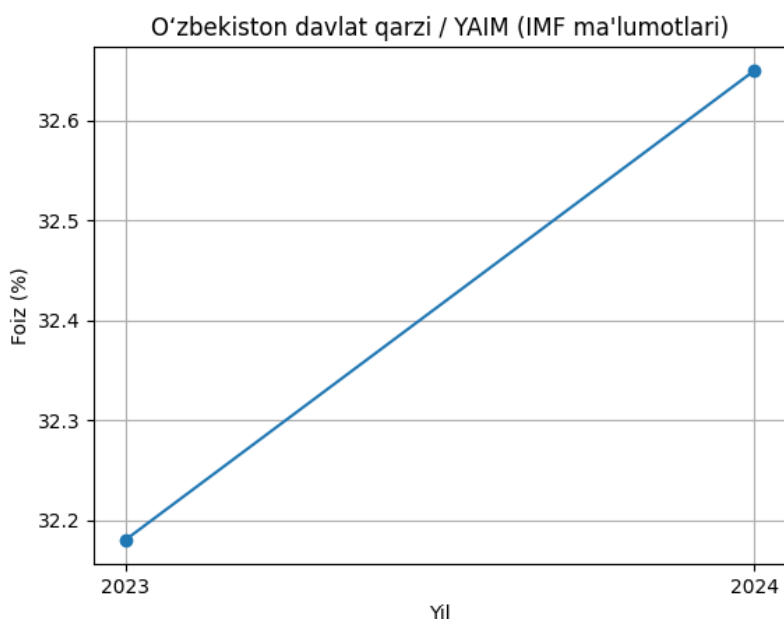
¹ Ricardo D. On the Principles of Political Economy and Taxation. London

² Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. London: Macmillan

³ Musgrave R. A. The Theory of Public Finance. [New York: McGraw-Hill](#)

O‘zbekiston Respublikasi amaliyoti tahlili shuni ko‘rsatadiki, so‘nggi yillarda davlat kafolatlari asosan strategik ahamiyatga ega sohalar — energetika, transport va infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishga yo‘naltirilgan. Biroq kafolatlar hajmining ortishi ularni boshqarish va monitoring qilish tizimini yanada takomillashtirish zarurligini ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, kafolatlar bo‘yicha risklarni baholash mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi fiskal barqarorlikka ta‘sir ko‘rsatishi mumkinligi aniqlangan.

Tahlil natijalariga ko‘ra, g‘aznachilik tizimida davlat kafolatlarini boshqarish jarayonida shaffoflikni oshirish, risklarni oldindan baholash va ularni kamaytirish bo‘yicha kompleks yondashuvni joriy etish muhim hisoblanadi. Shuningdek, davlat kafolatlari bo‘yicha yagona elektron monitoring tizimini rivojlantirish va ular bo‘yicha hisobot berish amaliyotini kuchaytirish zarur ekanini qayd etildi.

1-rasm. O‘zbekiston davlat qarzining YaIM dagi ulushi ⁴

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida davlat qarzi va davlat kafolatlari barqaror o‘shish tendensiyasiga ega. Xalqaro valyuta jamg‘armasi (IMF) ma‘lumotlariga ko‘ra, 2023-yilda O‘zbekistonning umumiy davlat qarzi yalpi ichki mahsulotga nisbatan 32,18%, 2024-yilda esa 32,65% ni tashkil etgan. Bu ko‘rsatkich davlat qarzining nazorat ostida, ammo o‘shish bosqichida ekanini bildiradi.⁵

IMFning 2025–2026-yillardagi baholariga ko‘ra, O‘zbekiston iqtisodiyoti yuqori o‘shish sur‘atlarini saqlab qolmoqda (o‘rtacha 6–6,8% YAIM o‘sishi), bu esa davlat kafolatlari orqali moliyalashtirilayotgan investitsion loyihalar faolligi bilan bog‘liq.⁶

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, samarali tashkil etilgan g‘aznachilik nazorati davlat kafolatlarining salbiy fiskal oqibatlarini kamaytirishga xizmat qiladi hamda davlat qarzini boshqarish samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, xalqaro tajriba bilan solishtirganda, rivojlangan davlatlarda davlat kafolatlarini boshqarishda risklarni baholash va limitlash mexanizmlari ancha rivojlangan bo‘lib, bu O‘zbekiston uchun ham muhim yo‘nalishlardan biri sifatida baholandi.

⁴ <https://www.imf.org> ma‘lumotlarisida muallif tomonidan ishlangan.

⁵ <https://statbase.org/data/uzb-government-gross-debt-gdp-share>

⁶ <https://www.kun.uz/en/news/2025/06/20/imf-urges-uzbekistan-to-stick-to-foreign-debt-limits>

Xulosa

Tahlillar asosida O‘zbekiston Respublikasida davlat kafolatlari asosan infratuzilma, energetika va transport sohalariga yo‘naltirilgani, biroq ularni boshqarish va monitoring qilish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurligi qayd etildi. Xususan, risklarni oldindan baholash, kafolatlar bo‘yicha shaffoflikni oshirish hamda yagona elektron monitoring tizimini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, davlat kafolatlarini samarali boshqarish uchun qat‘iy limitlar, aniq huquqiy asos va kuchli fiskal nazorat tizimi zarur. Bu borada O‘zbekiston amaliyotini takomillashtirish davlat qarzini barqaror boshqarish va byudjet intizomini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ricardo D. On the Principles of Political Economy and Taxation. London.
2. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. London: Macmillan
3. Musgrave R. A. The Theory of Public Finance. New York: McGraw-Hill
4. <https://statbase.org/data/uzb-government-gross-debt-gdp-share>
5. <https://www.kun.uz/en/news/2025/06/20/imf-urges-uzbekistan-to-stick-to-foreign-debt-limits>